

Moterų miestas: naujieji lietuvių literatūros *Vilniaus teksto* bruožai

Inga Vidugirytė

Lyginamųjų literatūros tyrimų centras

Literatūros, kultūros ir vertimo tyrimų institutas

Vilniaus universitetas, Lietuva

Centre for Studies in Comparative Literature

Institute for Literary, Cultural and Translation Studies

Vilnius University, Lithuania

E-mail: inga.vidugiryte@flf.vu.lt

<https://orcid.org/0000-0002-9649-5735>

<https://ror.org/03nadee84>

Santrauka. Straipsnyje sugrįžtama prie Pavelo Lavrinec darbams būdingos *Vilniaus teksto* (VT) sąvokos ir aptariama VT raida lietuvių literatūroje. Nauji VT bruožai ryškinami Vilniaus literatūros kanono, kurį, autorės nuomone, sudaro Ričardo Gavelio, Jurgio Kunčino, Antano Ramono proza, traktuojama kaip atsakas į istorinį Vilniaus kaip Lietuvos sostinės susigrąžinimą. Keliamas klausimas, koks buvo lietuvių literatūros atsakas į svarbiausią Lietuvos naujausios istorijos įvykį – Nepriklausomybės atgavimą. Teigiama, kad tokiu atsaku tapo moterų miestas, sukurtas 21 a. moterų literatūroje – Giedros Radvilavičiūtės, Virginijos Kulvinskaitės, Eglės Frank ir kitų autorių tekstuose. Lyginant moterų miestą su 20 a. pabaigos Vilniaus kanono kūriniiais, pabrėžiama, kad 21 a. rašytojoms nebūdingas Vilniaus simbolinių istorinių ir kultūrinių vietų „užkariavimas“, jos kreipia žvilgsnį į dingusį miestą, vidines erdves, kurias apibūdina ne istoriniai įvykiai, bet dabartyje gyvenama kasdienybė.

Reikšminiai žodžiai: Vilniaus tekstas, šiuolaikinė lietuvių literatūra, moterų literatūra, Vilniaus literatūra, literatūros žemėlapiai.

Women's City: New Features of Lithuanian Literature's *Vilnius Text*

Abstract. In the article, I return to the *Vilnius Text* (VT) concept, characteristic of Pavel Lavrinec's and Tomas Venclova's work. I discuss the new features of VT against the backdrop of the Lithuanian canon of VT – the literary works of Ričardas Gavelis, Jurgis Kunčinas, and Antanas Ramonas created in the late 20th century. I suggest that these works were a response

Received: 01/08/2025. Accepted: 28/08/2025

Copyright © 2025 Inga Vidugirytė. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

to a significant historical event of the city in the middle of the 20th century, specifically, the recovery of Vilnius as the capital of Lithuania. I raise the question of the response of Lithuanian literature to the most important event in recent history – the regaining of the Independence of Lithuania. I believe it was the city created by women authors in the 21st century. The women's city is lined with the idea of Independence itself – free from the dominant historical narratives, the masculine gaze, and stereotypes. The article also shows that the concept of the city text, if accurately used, is still fruitful in analyzing city literature. It enables the connection between the city's historical events and the development of literature and comparative research in the different national traditions of VT.

Keywords: Vilnius text, contemporary Lithuanian literature, women's literature, Vilnius literature, literary maps.

Šiuo straipsniu norėčiau pratęsti lietuvių literatūros *Vilniaus teksto* (toliau VT) temą, kurią daugiau, nei prieš 10 metų paskatino diskusija su Pavelu Lavrinec (1998, 2000, 2004, 2009) ir Tomu Venclova (2009), aktyviai naudojusiais šią sąvoką, kilusią iš Vladimiro Toporovo darbų apie *Peterburgo tekstą* (2003). 2011 m. Venclova skaitė kviestinę paskaitą „Vilniaus ir Talino tekstai“ Talino universiteto konferencijoje „Miesto semiotika kaip kultūrinis istorinis fenomenas“. Paskaita buvo publikuota (Venclova, 2014), išversta į lietuvių ir anglų kalbas (Venclova 2013, 2015). Venclova interpretavo miesto teksto sampratą kūrybiškai laisvai, visą daugiakalbę Vilniaus literatūrą traktuodamas kaip vientisą VT, kuriame vyksta miesto kaip kultūrinio ir gamtinio reiškinių perskaitymas ir interpretacija, ir teigė, kad pagrindinė VT vienijanti tema yra nostalgija. Lavrinec darbuose VT sąvoka, nors kartais taip pat taikyta įvairiakalbiai literatūrinei medžiagai (2004), visgi dažniausiai iškildavo rusų kalba parašytų Vilniaus kūrinių analizėje. Remdamasis rusų literatūros pavyzdžiais, mokslininkas išgrynino tokias bendras VT temas, kaip „sugrįžimas prie ištakų“, atsinaujinimas ir vilčių išsipildymas (1998).

Mano abejones dėl Venclovos ir Lavrinec VT sampratos vartojimo sukėlė ta aplinkybė, kad ji beveik negalėjo būti taikoma šiuolaikinės lietuvių literatūros kūriniams – ypač 20 a. pabaigos prozos autoriams – Ričardui Gaveliui, Jurgiui Kunčiniui, Antanui Ramonui. Kad išspręščiau šią problemą, pasiūliau kalbėti ne apie visą Vilniaus literatūrą vienijančią tekstą, bet apie atskirų nacionalinių tradicijų VT, kuriose jis siejasi su pagrindiniu nacionalinės istorijos naratyvu bei svarbiausiu istoriniu įvykiu (Vidugirytė, 2013). Tokį požiūrį suponavo ir Toporovo Peterburgo teksto samprata, kurioje miesto teksto atsiradimas buvo laikomas atsaku į pagrindinį miesto istorinį įvykį – paties miesto įkūrimą ir jo pasekmes Rusijos istorijai ir kultūrai. Toporovo manymu, turėjo praeiti šimtmetis, kol šis įvykis buvo reflektuotas Aleksandro Puškino poemoje *Varinis raitelis* (Toporov, 2003, p. 5), ir dar vienas šimtmetis, kai buvo

publikuotas Konstantino Vaginovo romanas *Ožio giesmė* (*Kozlinaya pesn'* 1922), kuris, anot Toporovo, buvo parašytas tarsi anapus Peterburgo teksto, kaip atsisveikinimo malda dingusiam miestui (Ten pat, p. 24).

Analogiškai mąstant, pasiūliau atrasti įvykius, paskatinusius atskirų VT nacionalinių tradicijų susiformavimą (Vidugirytė, 2013). Lavrinec šį požiūrį priėmė (2019). Jo paties darbai įtikina, kad rusų literatūrai itin svarbus 1812 m. karas su Napoleonu ir visas imperinis miesto laikotarpis (Lavrinec, 2009). Galima manyti, jog lenkų ir lenkakalbei lietuvių literatūrai toks įvykis – ATR padalijimai ir 1831 m. sukilimas, apmąstyti didžiųjų lenkų romantikų Adomo Mickevičiaus, Julijaus Slovackio kūryboje. Svarbiausi įvykiai, pažadinę **lietuvių literatūros** VT, mano galva, buvo miesto sugrąžinimas Lietuvai 1939 m., atgautas sostinės statusas bei miesto lituanizacija kaip radikali gyventojų sudėties kaitos po Antrojo pasaulinio karo pasekmė. Šių įvykių vertinimą komplikuoja sovietų ir vokiečių okupacijos, dėl kurių VT konotacijos įgyja neišsprendžiamą ambivalentiškumą (Vidugirytė, 2014a, 2014b). Šie kompleksiški miesto istorijos poslinkiai sulaukė savo atsako literatūroje praėjus maždaug pusei amžiaus, kai 20 a. devintojo dešimtmečio pabaigoje ir dešimtuoju dešimtmečiu pasirodė svarbiausi Vilniaus romanai – Gavelio *Vilniaus pokeris* (1989), *Jauno žmogaus memuarai* (1989), *Vilniaus Džiazas* (1993), Kunčino *Tūla* (1993), Ramono apysakos *Balti praėjusios vasaros debesys* (1991), *Mikelis* (1997), minint tik pagrindinius kūrinius. Būtent jie padėjo pamatus modernios lietuvių literatūros VT (Vidugirytė, 2013).

Laikantis miesto teksto sampratos ir raidos logikos, būtų galima klausti, kokio atsako VT sulaukė svarbiausias naujausios istorijos lūžis – Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimas. Mano įsitikinimu, svarbiausias atsakas į šį istorinį įvykį – 21 a. moterų prozos proveržis, esmingai papildęs VT naujomis reikšmėmis. Žvelgiant chronologiškai, tai Nepriklausomybės laikotarpiu debiutavusios autorės. Jų kartos vyrų kūryba, kuri taip pat galėtų būti Vilniaus teksto dedamąja, šiame straipsnyje nėra analizuojama. Radikalus Vilniaus teksto pasikeitimas siejamas su moterų miesto pasirodymu Giedros Radvilavičiūtės, Danutės Kalinauskaitės, Undinės Radzevičiūtės, Virginijos Kulvinskaitės, Eglės Frank, Ievos Dumbrytės, Kotrynos Zylės bei kitų autorių kūryboje.

Suvokti moterų miesto savitumą ir naujasias VT reikšmes lengviausia lyginant jį su minėtu lietuvių literatūros Vilniaus kanonu – Kunčino, Gavelio, Ramono proza. Šių autorių kūriniai reprezentuoja miesto erdvę su tokiu kartografiniu tikslumu, tarsi būtų parašyti ant miesto žemėlapiu, pažymint veiksmo vietas, veikėjų žvilgsnių objektus ir kryptis, braižant jų judėjimo maršrutus. Neatsitiktinai būtent jie buvo pasirinkti kartografinėi tekstų analizei, kuriant pirmuosius Vilniaus literatūros žemėlapius, kuriuose tekstų reflektuojama miesto erdvė susiejama su dabartinio miesto koordinatėmis (Vidugirytė et al., 2015). Toks realybės ir fikcijos perpynimas, realių vietų įkrovimas simbolinėmis reikšmėmis lėmė ir paties miesto perrašymą. Šiuose kūriniuose Vilnius

sluoksniuojamas kaip **trečioji erdvė** (Soja, 1996), kurioje susilieja tikrovė ir fikcija, praeitis ir dabartis, miesto atpažįstamumas ir žvilgsnio subjektyvumas.

Kartografuojant Gavelio ar Kunčino romanus, Ramono apysaką *Balti praėjusios vasaros debesys*, neapleido nuojauda, kad šių autorių kūriniai – tai savotiškas miesto teritorijų užėmimas ir pasisavinimas, miesto ir savęs įprasminimas, tapatybės modeliavimas. VT ir jo svarbiausio įvykio požiūriu, Gavelis, Kunčinas, Ramonas sugrąžina miestą lietuvių literatūrai, suteikia jo konkrečiai erdvei aktualias simbolines reikšmes, apibrėžia teritorijas, nužymi patirties maršrutus ir įtvirtina šias reikšmes lietuvių kultūrinėje sąmonėje. Kaip parodė Gintarės Bidlauskienės tyrimas (2023), Kunčino ir Gavelio mąstymas ir rašymas apie miestą buvo paveikti paties miesto fizinio kūno, diktuojančio jo patirties modelius ir veikusio tekstų giluminės struktūros – erdvę ir pasakojimą. Tokiu būdu, šių autorių, pergalingų Vilniaus užkariautojų, kūryboje susiformavo miesto ir jo tekstų sankaba, abipusės įtakos ir persidengimai, pagrindžiantys VT atsiradimą.

Taip pat reikia pažymėti, kad kartografiškai tikslūs literatūriniai Vilniaus žemėlapiai atskirų autorių kūryboje nesutapo kūrybai naudojamų miesto teritorijų požiūriu: tekstai naudojo skirtingas veiksmo vietas, veikėjai buvo vedami skirtingais maršrutais (Vidugirytė, 2014a, 2014b). Be to, visi autoriai turėjo tik jiems būdingą santykį su miestu, kuris galėjo įkūnyti mylimąją (kaip Kunčino *Tūlos* atveju), būti blogio sistemos labirintas, kaip Gavelio romanuose, ar skleistis kaip ekfrastiškai aprašomas meno kūrinys, kaip Ramono apysakoje *Balti praėjusios vasaros debesys*. Miestas šiuose kūriniuose yra reprezentuojamas savitu subjektyviu būdu: jo panoramos tapomos (Kunčinas), architektūra aprašoma juvelyriškai graviruojant ar grafiškai nužymint kontūrus (Ramonas), stebimas nespaltvotos dokumentikos žvilgsniu (Gavelis), apgaubiamas naktimi ar apliejamas saulės auksu (Kunčinas). Visais atvejais jis iškyla kaip autorinis rašytojo demiurgo kūrinys, meno objektas, „mano Vilnius“, mano ženklais ženklintas miestas. Pagrindinė tokio miesto pažinimo priemonė – vaikštinėjimas, *flâneur* praktika, kuri pasakojimuose perteikiama kartografiškai identifikuojant veikėjų maršrutus, kurie, savo ruožtu, dėlioja iš miesto fragmentų individualias istorinio naratyvo interpretacijas: Gavelis akcentuoja sovietų okupaciją, Ramonas – karalių miestą, Kunčinas – kultūros ir gamtos dramą (Vidugirytė, 2014).

Būtent tokio – kartografiškai tikslaus ir subjektyviai vizionieriško – Vilniaus vaizdinio kontekste galima išryškinti moterų miesto savitumą, pastebimą šiuolaikinėje moterų prozoje. Moterų reprezentuojamo miesto pagrindu būtų sunku sukurti tokius literatūros žemėlapius, kokius generavo Gavelio, Kunčino, Ramono proza (Vidugirytė et al., 2015). Moterų kūryboje paminimos tik kai kurios konkrečios vietos. Tarkim, Radvilavičiūtės esė rinkiniuose kartojasi Aušros vartai ir jų gatvė, kurioje gyvena jos pasakotoja. Geležinkelio stotis ir jos apylinkės – bene vienintelė identifikuojama

vieta Kalinauskaitės apsakymų rinkinyje *Skersvėjų namai* (2015). Iš trylikos novelių Frank rinkinyje *Mirę irgi šoka* (2022) vienintelė „Aš esu Romka“ pamini ir veikėjos maršrutu susieja tiksliai miesto lokacijas – Fizikos instituto aplinką, Vrublevskių biblioteką, Bernardinų sodą, tačiau šio maršruto pagrindu konstruojamas ne istorinis, kaip Gavelio ar Ramono atveju, bet veikėjos privačios patirties naratyvas. O kitose novelėse veiksmas vystosi tipologiškai atpažįstamose urbanistinėse erdvėse, pvz., ligoninėse, mokyklose ar daugiabučiuose namuose, tačiau tekstų kartografavimui informacijos nėra pateikiama.

Bene vienintelė išimtis moterų miesto kontekste – Kulvinskaitės autofikcinis romanas *kai aš buvau malalietka* (2019), pasakojantis apie vaikystę ir studijų metus 20 a. pabaigos – 21 a. pradžios Vilniuje, tiksliai nurodant veiksmo vietas, pririšant prie jų pasakojimą, įvietinant atmintį. Tačiau įdomu pastebėti, kad daugelis romane minimų Vilniaus erdvės objektų jau yra dingę, ištrinti iš dabarties miesto žemėlapių – barai, klubai užsidarę, pastatai nugriauti, kiti – pakeitę paskirtį, užmiršti. Vadinas, miestas, kuriame augo rašytoja, tiesiog nebeegzistuoja, pasirodė laikinesnis, nei jo kaitą fiksavęs žvilgsnis. Kulvinskaitės žemėlapis fiksuoja prarastą miestą, ne „amžinąjį“ Vilniaus senamiestį ir administracinį centrą, bet nuolat kintančius miesto pakraščius. Beje, kai *malalietkos* veiksmas protarpiais perkeliamas į centrą, galima pajusti romano sąšaukas su 20 a. pabaigos VT tradicija. Tarkim, Gedimino pilies aprašyme girdėti gaveliškas bokšto kaip „bejėgio falo“ apibūdinimas: „kai atsidūriau priešais niūrią, tamsią, *buką* pilį, pasijutau taip, tarsi šaltas pilkas dangus pamažu leistųsi ant manęs ir spaustų lyg presas“ (Kulvinskaitė, 2019, p. 37; išskirta mano – I. V.).

Romano *kai aš buvau malalietka* tendencija perkelti veiksmą į miesto pakraščius būdinga ir kitų moterų kūrybai. Jų pasakojimas palieka senamiestį, o tai reiškia – istorinį architektūrinį ir su juo susijusį gamtinį paveldą, kuris jau yra iš anksto įkrautas simbolinėmis kultūrinėmis reikšmėmis, ir buvo laikomas išskirtiniu VT bruožu. Dumbrytės romane *Šaltienos bistro* (2021), Zylės *Mylimuose kauluose* (2024) senamiesčio ir miesto centro apskrityje nėra: pirmasis apima nedidelę stoties apylinkių teritoriją, Zylė mini tik daugiabučių mikrorajonus.

Tuo atveju, jeigu senamiestis išlieka pasakojime, autorės atsitraukia nuo pačių simbolinių Vilniaus architektūrinio ir gamtinio paveldo reikšmių, joms tarsi neegzistuojančių. Frank novelių rinkinyje, kurio Vilnius gali būti perskaitytas kaip vieno asmens patirties miestas, didelė veiksmo dalis koncentruojasi centre arba netolimuose daugiabučių rajonuose. Visgi architektūros simbolinio grožio refleksija autorei visai nebūdinga. Kunčino išgarbinta Bernardinų ansamblio bažnyčia, kurią kaip veiksmo vietą galime tik nuspėti, Frank nesiejama su išskirtine Vilniaus gotika. Vietoj grožėjimosi architektūra, pateikiama veikėjos santykio su socialine aplinka refleksija: „Bažnyčioje lankydavosi retai – paprastai per vakarines mišias. Ateidavo anksčiau ir,

nutūpusi ant atokesnio suolo, stebėdavo besirenkančius“; „Jai iki šiol nesuprantamas žmonių noras liesti vieniems kitus bažnyčioje, susikibti gyva grandine per „Tėve mūsų“, spausti rankas ar net apsikabinti linkint ramybės“ (Frank, 2022, p. 37, 39).

Kitas „amžinojo“ Vilniaus ženklas – Aušros vartai – taip pat yra moterų interpretuojamas be nuorodų į istorinį kultūrinį kontekstą, koks būdingas, pvz., Ramonui apysakoje *Balti praėjusios vasaros debesys*:

Išėjau į aikštę prieš Aušros vartus. Ten, už tos sienos, už tų vartų su šuoliuojančiu raiteliu, stūksojo paslaptingas burtų miestas. Rymojo medžiai ir bokštai, ilsėjosi grindinio akmuo po dienos. Atsistosiu, pereisiu aikštę, pereisiu pro vartus, skendinčius prieblandoje, tik amžinoji ugnis virpės aukštai, apšviesdama palenktą į dešinę, su nuleistais vokais ant nuostabaus gražumo akių moters veidą. Už tų vartų mano miestas, mano namai.

(Ramonas, 2007, p. 145)

Tuo tarpu Radvilavičiūtės esė „Ilgas pasivaikščiojimas ant trumpo molo“ Aušros vartai pasirodo ne tam, kad ženklintų simbolines reikšmes, bet kad iškeltų į pasakotojos sąmonės paviršių kelias gyvenimo istorijas:

Prie bjaurosios Aušros Vartų gatvės sankryžos sustojau laukdama, kol užsidegs žalia šviesa. [...] teta man visai neseniai pasakojo apie dvi mirtis, kurios liko jos atmintyje visą gyvenimą. Viena buvo kaip tik vaiko (džiaugiuosi, kad mano savišauga sunaikino baisias tos mirties aplinkybes), o kita – dviejų moterų. Praėjusio amžiaus šeštajame dešimtmetyje jos ėjo ta vieta, kurioje dabar stovėjau aš. Teta žygiavo joms iš paskos į Pedagoginį institutą. [...] moterys norėjo pereiti į kitą gatvės pusę, bet tuo metu nuo Aušros vartų pusės į geležinkelį staiga pasuko sunkvežimiai. Jis vežė storo stiklo lakštus. Posūkyje vienas sunkvežimio bortas atsiknojo ir siūstelėtos į vieną pusę stiklo plokštės supjaustė ant šaligatvio moteris gabalais. [...] O dėdė, išklausęs istoriją, pakomentavo ją taip: „Tai ką, tu nežinojai, kad Dievas yra anoj Aušros vartų pusėj?“

(Radvilavičiūtė, 2010, p. 38–39)

„Anoj Aušros vartų pusėj“ Ramonui yra „paslaptingas burtų miestas“, „mano Vilnius“, o Radvilavičiūtės pasakotoja pasirenka „žemiškus“ dalykus:

Anoj Aušros vartų pusėj gerokai žemiau, buvo valgykla, kurioje mano mama atliko praktiką mokydama Prekybos technikume. Dabar jos nebėra, bet praeiti pro šalį galima. Valgykloje kvepėjo banaliomis daržovėmis – virtomis bulvėmis, burokėliais, morkomis – ir visą dieną ten barškėdavo aliuminio indai. Senas virėjas Mirekas, priskirtas mokyti studentes, karštą pavasarį išmokė jas išsivirti tikrą limonadą.

(Ten pat, p. 39)

Taigi, Radvilavičiūtės Aušros vartai, nors ir išsaugodami savo sakralią reikšmę (pasakojimas ją primena), reikalingi pasakotojai kaip specifinė vieta, generuojanti

jos prisiminimus ir istorijas. Žinoma, būtų galima paprieštarauti, jog Kunčinas taip pat pasakoja margaspalvio Užupio istorijas, paimtas tarsi iš paralelinio sovietmečio miestui gyvenimo, visgi šio autoriaus santykis su miestu kitoks. Neįmanoma įsivaizduoti Radvilavičiūtės ar kitų moterų prozoje tokio žvilgsnio, koks atsiskleidžia *Tūlos* pasakojime:

žvelgiau į suodžiais apkritusį miestą, aptrauktą tinklais, pristatytą radarų, draudžiamųjų ženklų, užkardų ir visokiausių kliūčių, nualintą liūdno gyvenimo, bet vis tiek besotį, alkaną, godų ir žiaurų miestą, ir jau suvokiau: esu pasmerktas likti čia.

(Kunčinas, 1993, p. 40)

Arba visai kitos nuotaikos, bet to paties egzaltuoto žvilgsnio pagimdytas vaizdinys:

ir abstulbau: nutviektas auksu, kažkur toli ir arti, spindėjo, kibirkščiavo ir tyliai zvimbė dar belapis, bet jau pumpuruojantis Vilnius. [...] įsikibau akimis į taip naujai sušvitusius bokštus, karnizus, erkerius, į kaminus ir vos žžiūrimas vėtrunges.

(Ten pat, p. 111)

Tokį ryšį su miestu kaip reginiu, ekrano paviršiumi, taip pat būdingą Gaveliui ir Ramonui, moterų santykyje su miestu vargiai aptiksimė. Apskritai, paviršiai kaip ekranai, kuriuose įskaitomi prasių rašmenys, kaip, beje, ir žvilgsnio galia, nebūdingi šiuolaikiniam moterų pasakojimui. Jos veda skaitytoją į vidines erdves, kurioje galios įgyja kitos joslės: lytėjimas, kvapai, tekstūros, skausmo ar malonumo pojūčiai apibūdina erdves kita – kūno – kalba. Moterų atmintis kabinasi į asmeninius prisiminimus, o ne miesto istorinį naratyvą. Vyriškojo santykio su miestu erotizmą, gimstantį iš įsižiūrėjimo į miesto grožį, keičia individualūs erotiniai potyriai, nebūtinai provokuojami išorinio **grožio** patirties. Priešpriešoje – matyti vs. būti / gyventi – moterys susisaisto su antruoju sandu, įgalinančiu visas jules, įvairesnių socialinių ryšių, įvykių polifoniją, intymesnius ir atviresnius pasakojimo registrus.

Taigi, ar vis dar galime kalbėti apie VT moterų prozos atvejų, jei dauguma jo įprastų elementų čia beveik neišryškėja – nėra istorinio miesto naratyvo, pasakojimo įvietinimo simbolinėse Vilniaus vietose, grožėjimosi Vilniaus architektūra? Manau, kad galime. Moterų miestas yra atpažįstamas kaip Vilnius socialinių santykių ir privačių istorijų plotmėje. Nors ir toldamas nuo reprezentacinių erdvių, moterų miestas gali būti projektuojamas ant Vilniaus žemėlapių ir mezga ryšį su Vilniaus literatūros kanonu, naujai interpretuodamas jam būdingas vietas. Moterų miestas papildo VT kasdienybės dimensiją, suteikia literatūriniam Vilniui gyvenamos erdvės reikšmę. Visgi reikšmingiausias argumentas kalbėti apie moterų miestą, VT sampratos požiūriu, yra tai, kad jis tapo pagrindiniu atsaku į svarbiausią Lietuvos naujausios istorijos įvykį –

atgautą Nepriklausomybę ir atitinka pačią nepriklausomybės idėją – yra laisvas nuo dominuojančio vyriško naratyvo, jo įtakos, pavyzdžių ir stereotipų. Tai natūrali VT raida. Analogiškai galėtume mąstyti apie šiuolaikinio lenkų literatūros VT gyvas-tingumą, prasiveržusį Bartoszo Połonskio *Robčíku* (2023). Kokią raidą išgyveno (jei išgyveno), rusų literatūros VT, lauksime atsakymo iš Pavelo Lavrinec. Kartu norėtūsi pastebėti, kad teoriškai suveržta miesto teksto samprata įgalina palyginamąją skirtingų tradicijų raidos analizę, vadinasi, vis dar išsaugo savo kaip teorinio koncepto reikšmę.

Literatūros sąrašas / References

- Bidlauskienė, G., 2023. *Miestas ir tekstas: Vilniaus erdvės XX a. antrosios pusės lietuvių literatūroje ir poetinėje kino dokumentikoje*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. doi 10.15388/vu.thesis.484
- Frank, E., 2022. *Mirę irgi šoka*. Kaunas: Kitos knygos.
- Kulvinskaitė, V., 2019. *kai aš buvau malalietka*. Kaunas: Kitos knygos.
- Kunčinas, J., 1993. *Tūla*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Lavrinec, P., 1998. Vil'nyus E. Reina i vil'nyusskii tekst russkoi poezii. *Literatūra*, Nr. 38(2), p. 103–112.
- Lavrinec, P., 2000. "Svoe" i "chuzhoe" v vil'nyusskom tekste russkoi literatury. In: V. Gudonienė et al. *Meninis tekstas: Suvokimas. Analizė. Interpretacija 2*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, p. 141–147.
- Lavrinec, P., 2004. Mickiewicz alias Lenin: k semantike personazha vilenskogo teksta. *Respectus Philologicus*, Nr. 5 (10), p. 64–76.
- Lavrinec, P., 2009. Rusiškasis Vilniaus tekstas. In: A. Bumblauskas, Š. Liekis, G. Potašenko, eds., *Naujasis Vilniaus perskaitymas: didieji Lietuvos istoriniai pasakojimai ir daugiakultūrinis miesto paveldas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 257–277.
- Lavrinec, P., 2019. Interpretatsiya Vil'nyusskogo teksta Tomasa Ventslovy. *Colloquia*, Nr. 42, p. 48–66. doi:10.51554/Col.2019.28654
- Radvilavičiūtė, G., 2010. *Šiąnakt aš miegočiu prie sienos*. Vilnius: Baltos lankos.
- Ramonas, A., 2007. *Vasario upės*. Vilnius: Tyto alba.
- Soja, E., 1996. *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Oxford: Basil Blackwell.
- Toporov, V., 2003. *Peterburgskii tekst russkoi literatury*. St. Petersburg: Iskusstvo–SPB.
- Venclova, T., 2009. Vilnius kaip nostalgijos objektas, iš lenkų kalbos vertė Irena Aleksaitė. In: A. Bumblauskas, Š. Liekis, G. Potašenko, eds. *Naujasis Vilniaus perskaitymas: didieji Lietuvos istoriniai pasakojimai ir daugiakultūrinis miesto paveldas. Straipsnių rinktinė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 168–187.
- Venclova, T., 2013. Vilniaus ir Talino tekstai, iš rusų kalbos vertė Donata Mitaitė. In: Idem, *Pertrūkis tikrovėje: straipsniai apie literatūrą ir kultūrą*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto leidykla, p. 399–415.
- Venclova, T., 2014. K сопоставлений ви́льнюсского и таллиннского текста. *Acta Universitatis Tallinnensis. Humaniora. Semiotika goroda. Materialy Tret'ikh Lotmanovskikh dnei v Tallinnskom universitete (3–5 iyunya 2011 g.)*. Tallinn: Izdatel'stvo TLU, p. 29–55.
- Venclova, T., 2015. *The Text of Vilnius and the Text of Tallinn: A Comparison*. In: I. Pilshchikov, ed. *Urban Semiotics. The City as a Cultural-Historical Phenomenon*. Tallinn: TLU Press, pp. 39–64.

- Vidugirytė, I. 2013. Peterburgskii tekst russkoi literatury i vil'nyusskii tekst litovskoi literatury: eshche raz ob analiticheskom potentsiale kontseptsii V.N. Toporova. *Literatūra*, Nr. 55(2), p. 7–16.
- Vidugirytė, I. 2014a. Vilnius: mapping Literature – Reading City Text. In: C. Lévy, B. Westphal, eds. *Géocritique: État des lieux / Gepcriticism: A Survey*. Limoges: PULIM, pp. 252–258.
- Vidugirytė, I., 2014b. Vil'nyus: tekst goroda i gorod teksta. *Acta Universitatis Tallinnensis. Humaniora. Semiotika goroda. Materialy Tret'ikh Lotmanovskikh dnei v Tallinnskom universitete (3–5 iyunya 2011 g.)*. Tallinn: Izdatel'stvo TLU, pp. 100–117.
- Vidugirytė, I., Briedis, L., Oral, T., Snežko, J., Beconytė, G., Balčiūnas, A., 2014. *Vilniaus literatūra / Vilnius Literature*. Pasiekiamas: <http://www.vilniusliterature.flf.vu.lt> [Žiūrėta 2025-06-23].